

Tibb işçilərinin işdən məmnunluğunun və icbari tibbi sığorta sisteminin tətbiqinə münasibətinin öyrənilməsi üzrə sorğunun nəticələrinin təhlili

Yevlax rayon Mərkəzi Xəstəxanasının həkimləri

Hesabat

2018

Mündəricat

Xülasə	2
Abreviaturalar	4
Giriş	5
Sorğunun məqsəd və vəzifələri	7
Sorğunun metodoloji prinsipləri	8
Hədəf qrupu	8
Respondentlərin sayı	8
Bölgələr	8
Metodologiya	8
Sorğunun keçirilmə müddəti	8
Sorğunun nəticələrinin təhlili	9
Sosial-demoqrafik məlumat	9
Bölmə 1. Müəssisədaxili kommunikasiya	12
Bölmə 2. Müəssisədaxili işin təşkili səviyyəsi	13
Bölmə 3. Əməyin qiymətləndirilməsi sistemindən məmnunluq	14
Bölmə 4. Ölkə səhiyyəsinə baxış	18
Bölmə 5. Elektron qeydiyyat sistemindən istifadə səviyyəsi	19
Bölmə 6. Pasiyentlə iş	20
Bölmə 7. Təlimə ehtiyacların qiymətləndirilməsi	22
Bölmə 8. İTS haqqında məlumatlılıq səviyyəsi	24
Nəticələr və tövsiyələr	26
İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı və istinadlar	29

Xülasə

“Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” inkişaf konsepsiyasında səhiyyəyə ayrılan vəsaitin ümumi daxili məhsulda payının dinamik şəkildə artırılması, həmin vəsaitin səmərəli və məqsədyönlü istifadəsini təmin edən mexanizmlərin yaradılması nəzərdə tutulur. Konsepsiyada qeyd edilir ki, ölkədə icbari tibbi sığortaya (İTS) keçid təmin ediləcək və onun əsasında tibbi yardımın keyfiyyətinə, pasiyentlərin hüquqlarının qorunmasına nəzarət mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsinə şərait yaradılacaqdır.

Sözügedən konsepsiyada səhiyyə sahəsində kadr təminatının təkmilləşdirilməsi də ən vacib məsələ kimi qeyd edilir. Bu sənəddə tibb mütəxəssislərinin bilik və bacarıqlarının daim yüksəldilməsi üçün müvafiq mexanizmlərin yaradılacağı öz əksini tapır. Konsepsiyaya görə tibb işçilərinin əməyinin son nəticə əsasında qiymətləndirilməsi prinsipinin tətbiq olunması üçün tədbirlər görülməlidir.

“Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin (SN) 2014-2020-ci illər üzrə Strateji Planı”nda da səhiyyə sahəsində kadr potensialının gücləndirilməsi xüsusi vurğulanmışdır. Həmin sənəddə bu məsələ tibbi xidmətlərin keyfiyyətinin artırılmasını şərtləndirən amillərdən biri kimi göstərilmişdir.

Tibbi xidmətlərin daha səmərəli təşkili üçün işçilərin məmnunluq səviyyəsinin öyrənilməsi üzrə sorğuların keçirilməsi önəmli məsələlərdəndir. İşçilərin məmnunluq səviyyəsini qiymətləndirmək məqsədilə təşkil olunan bu cür sorğuların təhlilinə əsasən aşağıdakı məsələlərin həlli mümkündür:

- işçilərin təlimlərə olan ehtiyaclarını qiymətləndirmək;
- müəssisədaxili kommunikasiyanın səviyyəsini qiymətləndirmək və ehtiyac olduqda onun gücləndirilməsini təmin etmək;
- işçilərin ITS haqqında məlumatlılıq səviyyəsini qiymətləndirmək.

Bunu nəzərə alaraq, İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi (İTSDA) pilot layihə müddətində tabeliyinə verilmiş Yevlax rayon Mərkəzi Xəstəxanası (Yevlax RMX) publik hüquqi şəxsdə çalışan həkimlər arasında sorğu keçirmişdir. 2018-ci ilin mart ayında keçirilən sorğuda həkimlərin işdən məmnunluq səviyyəsi ölçülüb, təlimə ehtiyacları qiymətləndirilib, ITS haqqında məlumatlılıq səviyyəsi və səhiyyə sistemi ilə bağlı fikirləri öyrənilib.

Bu hesabat sözügedən tibb müəssisəsində çalışan həkimlərin mövcud iş şəraitinə, müəssisədaxili kommunikasiyaya, işin keyfiyyətinə və əməyin qiymətləndirilməsi meyarlarına, elektron qeydiyyat sistemindən istifadə məsələlərinə, pasiyentlə olan işə, təlimə ehtiyaclarına münasibətini əks etdirir.

Sorğuda müxtəlif yaş qruplarından olan həkimlər iştirak etmişlər. Respondentlərin 9.8%-i (12 nəfər) 35 yaşdan aşağı, 43.1 %-i (53 nəfər) 35-54 yaş arası, 47.1%-i isə (58 nəfər) 55 yaşdan yuxarı yaş kateqoriyalarına aid tibb işçiləridir.

Sorğu zamanı həkimlərin tibb müəssisəsində mövcud iş şəraitindən məmnunluğu öyrənilmiş və cavablar belə bölünmüşdür:

Respondentlərin yarısından çoxu çalışdıqları tibb müəssisəsində özlərini dəyərli hiss edir. Belə ki, bu fikirlə sorğu iştirakçılarının 62%-i tam razı, 23%-i qismən razıdır.

İş şəraitindən tam razı olanlar 37.6%, qismən razı olanlar 28% təşkil edir. İş yerlərinin texniki təchizatından (kompüter, internetə çıxış və s.) 33%-i tam razı, 37%-i qismən razıdır.

Vətəndaş kimi İTS-nin tətbiqindən həkimlərin 54%-i tam razı, 34%-i qismən razıdır.

Rəyi soruşulanların 82.9%-i pasiyentlərlə işləməkdən çox məmnundur.

78.9%-i işin daha səmərəli təşkili və tibbi xidmətlərin keyfiyyətinin artırılması üçün təlimlərin təşkilini zəruri hesab edib.

Abreviaturalar

Ağdaş RMX	Ağdaş rayon Mərkəzi Xəstəxanası
ASM	Ailə Sağlamlıq Mərkəzi
EEQ	Elektroensefaloqrafiya
İTS	İcbari tibbi sığorta
İTSDA	İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi
KT	Kompüter tomoqrafiyası
LOR	Otorinolaringoloq
Mingəçevir ŞMX	Mingəçevir şəhər Mərkəzi Xəstəxanası
MRT	Maqnit rezonans tomoqrafiyası
SN	Səhiyyə Nazirliyi
TTY şöbəsi	Təcili və Təxirəsalınmaz Tibbi Yardım şöbəsi
USM	Ultrasəs müayinəsi
Yevlax RMX	Yevlax rayon Mərkəzi Xəstəxanası

Giriş

Son illərdə Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilən uğurlu iqtisadi siyasət əhaliyə göstərilən tibbi xidmətlərin müasir standartlara çatdırılması, bu sistemin maddi və texniki bazasının möhkəmləndirilməsi üçün əlverişli zəmin yaratmışdır. Səhiyyə sahəsində əsas xəstəliklərin profilaktikası üzrə bir sıra dövlət proqramları qəbul edilmiş və onların icrasının maliyyə təminatı məsələləri həll edilmişdir. Bununla yanaşı, səhiyyə sisteminin maliyyələşdirilməsi prinsipləri üzrə köklü islahatların həyata keçirilməsi üçün də müvafiq tədbirlər görülməkdədir.

Azərbaycan Respublikasının səhiyyə sisteminin maliyyələşdirilməsinin yeni iqtisadi əsaslarını yaratmaq, bu sahənin idarə olunmasını təkmilləşdirmək, əhaliyə göstərilən tibbi xidmətlərin keyfiyyətini daha da yaxşılaşdırmaq məqsədi ilə Prezidentin 29 noyabr 2016-cı il tarixli 1127 nömrəli Fərmanına əsasən Mingəçevir şəhərinin və Yevlax rayonunun inzibati əraziləri pilot ərazilər olaraq təsdiq edilmiş və 1 yanvar 2017-ci il tarixindən etibarən həmin ərazilərdə İTS pilot layihə şəklində tətbiq olunmağa başlanmışdır. Prezidentin 16 fevral 2018-ci il tarixli 1830 nömrəli Fərmanı ilə İTS-nin tətbiqinin pilot layihə olaraq Ağdaş rayonunun inzibati ərazisində həyata keçirilməsi, habelə Mingəçevir şəhərinin və Yevlax rayonunun inzibati ərazilərində davam etdirilməsi müəyyən edilmişdir. Bu fərmanlara əsasən pilot ərazilərdə yerləşən dövlət səhiyyə sistemində daxil olan qurumlar (Məhkəmə Tibbi Ekspertiza və Patoloji Anatomiya Birliyinin şöbələri, sanitariya və epidemioloji xidmət, eczaçılıq və tibbi təhsil müəssisələri, habelə psixonevroloji və narkoloji dispanserlər istisna olmaqla) layihə başa çatanaqədək İTSDA-nın tabeliyinə verilmişdir.

Qeyd olunmalıdır ki, 2017-ci ilə olan məlumata əsasən Mingəçevir şəhər Mərkəzi Xəstəxanasında (Mingəçevir ŞMX) 307 nəfər həkim, 797 nəfər orta tibb işçisi, Yevlax RMX-da 169 həkim və 374 orta tibb işçisi çalışır. Ağdaş rayon Mərkəzi Xəstəxanasında (Ağdaş RMX) isə 124 həkim və 581 orta tibb işçisi fəaliyyət göstərir.¹

İTS üzrə pilot layihənin tətbiqi müddətində tibb işçilərinin əməyinin qiymətləndirilməsi, onların iş şəraitinin yaxşılaşdırılması, tibbi kadrların ixtisasının və peşəkarlığının artırılması istiqamətində bir sıra tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Belə ki, 2017-ci ildə Prezidentin 28 dekabr 2016-cı il tarixli 1181 nömrəli Fərmanınının 15-ci hissəsini rəhbər tutaraq İTSDA tərəfindən pilot ərazilərdə fəaliyyət göstərən həkim heyətinin mövcud əmək haqlarına 2 növdən (stimullaşdırıcı və həkimlərin fəaliyyətinin kəmiyyət göstəricilərinin dəyərləndirilməsi məqsədilə normativlərin yerinə yetirilməsi ilə bağlı verilən əlavələr) ibarət əlavələr tətbiq edilmişdir. Orta, kiçik tibb işçiləri və digər işçilərin əmək haqlarına isə sabit əlavələr edilmişdir. Nəticədə 2017-ci ildə səhiyyə işçilərinin əmək haqqı fondu 1.6 dəfə artmışdır.

Mingəçevir ŞMX və Yevlax RMX-nin tibb heyətinin bilik və bacarıqlarının artırılması məqsədilə 10 nəfər həkim və 60 nəfər orta tibb işçisi ölkəmizin aparıcı tibb müəssisələrində, 6 nəfər həkim isə xaricdə – Türkiyə Respublikası və Rusiya Federasiyasında müvafiq təlimlər keçmişlər. SN-nin "Tibb müəssisələrində sanitariya-epidemioloji tələblərinə dair Qaydalar"ına uyğun olaraq Yevlax rayonunda 5 ilkin səhiyyə

¹ 2018-ci ilin mart ayına olan həkim və orta tibb işçilərinin sayı

müəssisəsi (Yevlax şəhəri, Malbinəsi və Qaramanlı kəndləri, Xaldan və Aran qəsəbələrində), Mingəçevir şəhərində isə 2 ilkin səhiyyə müəssisəsi təşkil edilmiş və ailə həkimlərinin orada çalışması üçün müvafiq şərait yaradılmışdır.

İTS çərçivəsində tibbi xidmətlərdən istifadə edilməsində əhali üçün bərabər şərtlərin yaradılması, İTS-nin hamı üçün əlçatan olması, əhalinin sağlamlığının qorunması məqsədi ilə tibbi xidmətlərin keyfiyyətinin və səmərəliliyinin artırılması istiqamətində tədbirlərin görülməsi İTSDA-nın əsas fəaliyyət istiqamətləridir. İTS-nin effektivliyini, keyfiyyətini qiymətləndirmək və artırmaq məqsədilə tibb işçilərinin işdən məmnunluq səviyyəsinin öyrənilməsi vacib məsələlərdəndir. Bu sahələrdə müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün İTSDA pilot ərazilərdə fəaliyyət göstərən tibb müəssisələrinin işçi heyəti arasında məmnunluq səviyyəsinin ölçülməsi, təlimə ehtiyacların qiymətləndirilməsi, İTS haqqında məlumatlılıq və səhiyyə sistemi, o cümlədən İTS ilə bağlı fikirlərin öyrənilməsinə dair sorğunun keçirilməsini zəruri hesab etmişdir.

İTSDA Yevlax rayon Səhiyyə İşçiləri Həmkarlar İttifaqı Şurası ilə birlikdə həkimlərin İTS-nin tətbiqi ilə bağlı məmnunluq səviyyəsini öyrənmək məqsədilə 2018-ci ilin mart ayında sorğu keçirmişdir.

Qeyd edək ki, işçilərin məmnunluq səviyyəsini əsasən aşağıdakı üç faktor müəyyənləşdirir: iş şəraiti (təchizat, müəssisədaxili kommunikasiya, rəhbərliklə və həmkarlarla münasibət və s.), əməyin qiymətləndirilməsi (əmək haqlarından razılıq), bilik və bacarıqların inkişafı imkanı (təlimlərdə iştirak).

Sorğunun məqsəd və vəzifələri

İTSDA tərəfindən aparılmış sorğunun əsas məqsədləri aşağıdakılardır:

Tibb işçilərinin:

- iş şəraitindən məmnunluq səviyyəsini qiymətləndirmək
- rəhbərliklə kommunikasiya səviyyəsini qiymətləndirmək
- İTS haqqında məlumatlılıq səviyyəsini qiymətləndirmək
- əlavə təlimə olan ehtiyaclarını qiymətləndirmək.

Eyni zamanda onların:

- əmək haqqı sisteminə dair fikirlərini
- iş şəraitinin yaxşılaşdırılmasına dair təkliflərini
- İTS və səhiyyə sistemi haqqında düşüncələrini öyrənmək.

Sorğunun metodoloji prinsipləri

Hədəf qrupu

Sorğunun hədəf qrupu pilot ərazidə yerləşən – Yevlax RMX-da çalışan müxtəlif ixtisaslara və iş stajına malik həkimlər olmuşlar.

Respondentlərin sayı

Respondentlərin sayını müəyyən etmək məqsədi ilə Yevlax RMX-ya sorğu göndərilmişdir. Məlum olmuşdur ki, Yevlax rayonunda fəaliyyət göstərən tibb müəssisəsində hazırda 169 həkim çalışır.

Sorğunun reprezentativliyinin qorunması məqsədilə sorğu iştirakçılarının minimal sayı 118 nəfərdən (69,8%) az olmamalıdır. Bu halda statistik səhv ehtimalı 5% təşkil edir. Pilot ərazidə çalışan həkim heyətinin sorğunun məqsədləri və məramı, sorğuda iştirakın könüllü olması, anonimliyin və konfidensiallığın qorunması şərtləri barədə məlumatlandırılması nəticəsində sorğuda könüllü olaraq 123 nəfər iştirak edib.

Bölgələr

Sorğu üçün əsas hədəf bölgə İTS-nin tətbiq edildiyi pilot ərazi – Yevlax rayonu seçilmişdir.

Metodologiya

Sorğu anket əsasında qrup şəklində aparılmışdır.

Sorğu moderatorların iştirakı ilə keçirilmişdir. Sorğu anketində respondentin adı və ya şəxsiyyəti müəyyən edən digər məlumatlar qeyd edilməmişdir.

Sorğu anketinin tərtibi zamanı açıq və qapalı suallardan istifadə olunmuşdur. Sorğu anketinin sınaqdan keçirilməsi üçün Yevlax rayonunda hədəf qrupuna aid olan 10 nəfərdən ibarət kiçik qrup seçilmişdir. Sorğu anketi Yevlax RMX-da sınaqdan keçirilərək təkmilləşdirilmişdir.

Sorğu nəticəsində toplanılmış cavablar Structure Query Language (SQL) məlumat bazasına daxil edilmiş və müxtəlif parametrlər üzrə təhlil edilmişdir.

Sorğunun keçirilmə müddəti

Sorğu 2018-ci ilin mart ayında keçirilmişdir. Layihənin işçi qrupu tərəfindən hazırlıq mərhələsində sorğunun aparılma qaydaları əks olunmuş təlimat və sorğu anketləri hazırlanmışdır. Eyni zamanda sorğunun təşkili və keçirilməsi ilə əlaqədar müvafiq inzibati hazırlıq işləri də həyata keçirilmişdir. Sorğunun aparılmasında iştirak edən şəxslər müvafiq təlimlərdən keçmişlər.

Sorğunun nəticələri təhlil olunmuş və bu hesabatda təqdim edilmişdir.

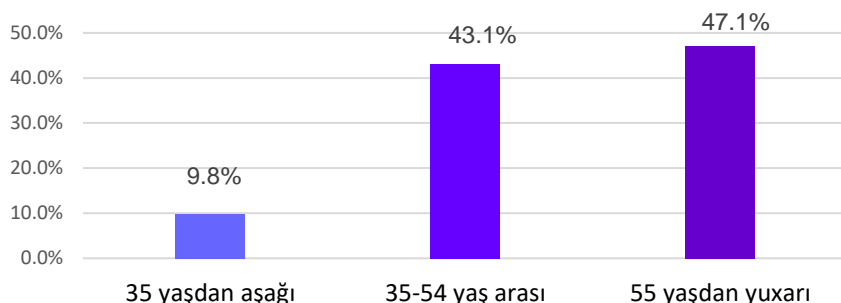
Sorğunun nəticələrinin təhlili

Sosial-demoqrafik məlumat

Yaş həddi

Sorğuda müxtəlif yaş qruplarından olan həkimlər iştirak etmişlər.

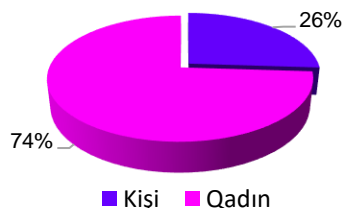
Respondentlərin 9.8%-i (12 nəfər) 35 yaşdan aşağı, 43.1 %-i (53 nəfər) 35-54 yaş arası, 47.1%-i isə (58 nəfər) 55 yaşdan yuxarı yaş kateqoriyalarına aid tibb işçiləridir.

Diaqram 1. Respondentlərin yaş həddi

Gender bölgüsü

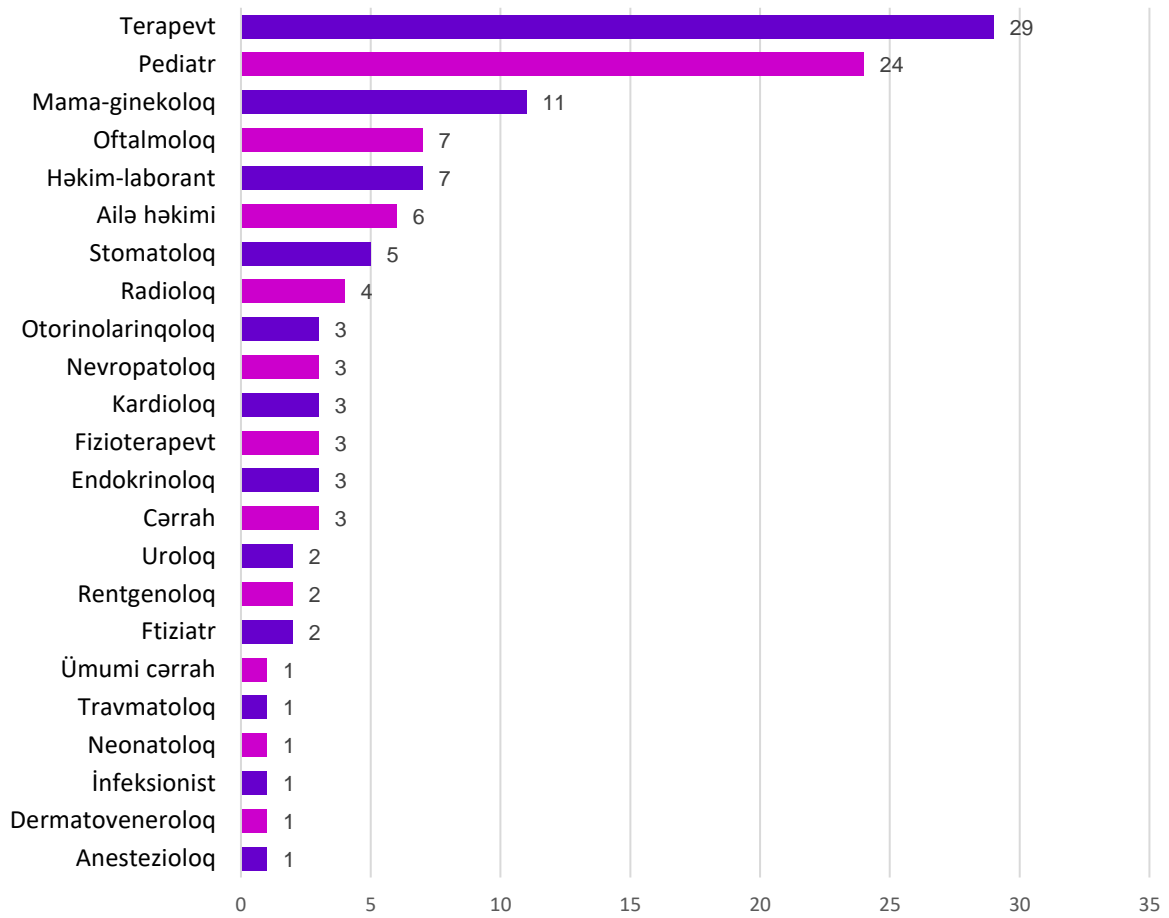
Sorğuda iştirak edən respondentlərin 74%-i (91 nəfər) qadın, 26%-i (32 nəfər) isə kişi olmuşdur.

Diaqram 2. Respondentlərin gender bölgüsü

İxtisas

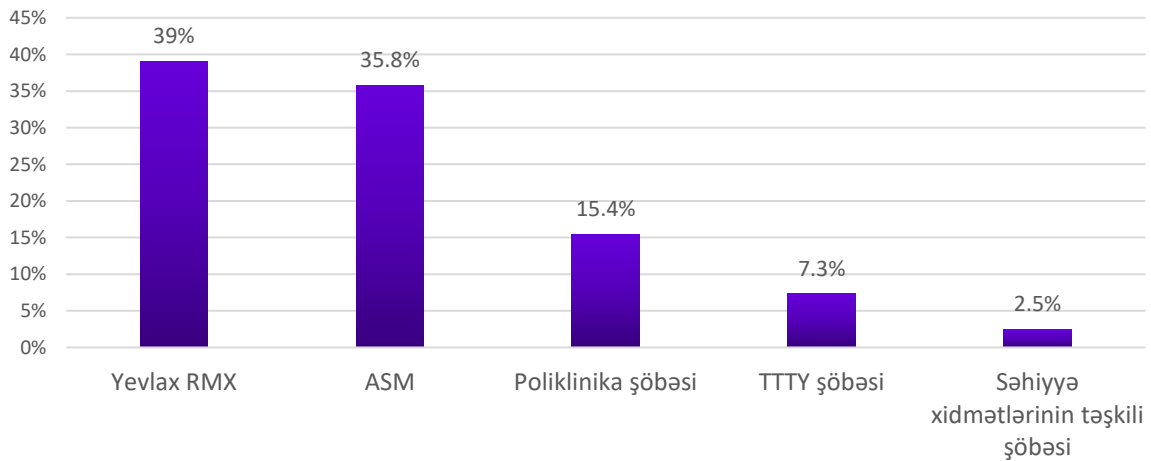
Sorğu iştirakçılarının ixtisaslarına gəldikdə respondentlərin 29 nəfəri terapevt, 24 nəfəri pediatr, 11 nəfəri mama-ginekoloq, 7 nəfəri müvafiq olaraq oftalmoloq və həkim-laborant, 6 nəfəri ailə həkimi, 5 nəfəri stomatoloq, 4 nəfəri isə radioloq olmuşdur. Cərrah, endokrinoloq, fizioterapevt, kardioloq, nevropatoloq, otorinolaringoloq ixtisaslı həkimlərin sayı hər ixtisas üzrə müvafiq olaraq 3 nəfərdir. Sorğu iştirakçıları arasında ftiziatr, rentgenoloq və uroloq ixtisası üzrə çalışan həkimlərin sayı hər ixtisas üzrə 2 nəfər təşkil etmişdir. Anestezioloq, dermatoveneroloq, infeksiyoz, neonatoloq, travmatoloq, ümumi cərrah vəzifələrində çalışan sorğu iştirakçılarının sayı hər ixtisas üzrə 1 nəfər qeydə alınmışdır.

Diaqram 3. Respondentlərin ixtisasları

Çalışdıkları tibb müəssisəsi

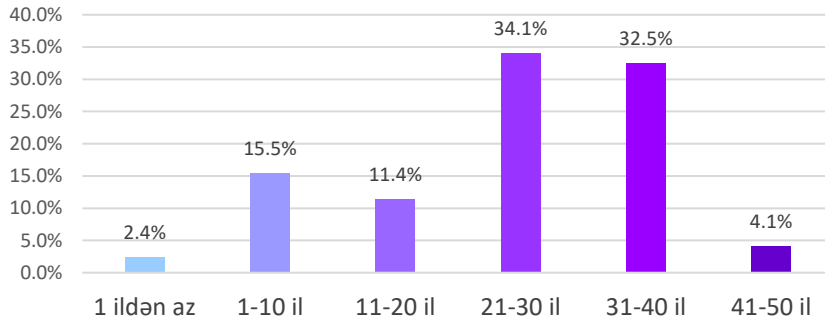
Sorğuda iştirak edən həkimlər Yevlax RMX-da və onun tabeliyində olan müxtəlif struktur bölmələrində çalışırlar. Belə ki, respondentlərin 39%-i (48 nəfər) Yevlax RMX-da, 35.8%-i (44 nəfər) Ailə Sağlamlıq Mərkəzlərində (ASM), 15.4%-i (19 nəfər) Poliklinika şöbəsində, 7.3%-i (9 nəfər) Təcili və Təxirəsalınmaz Tibbi Yardım şöbəsində (TTTY şöbəsi), 2.5%-i isə (3 nəfər) Səhiyyə xidmətlərinin təşkili şöbəsində çalışır.

Diaqram 4. Respondentlərin çalışdıkları struktur bölmələr

İş stajı

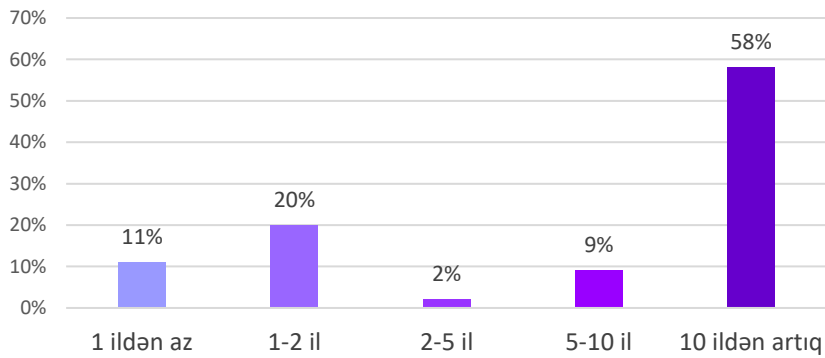
Sorğuda müxtəlif iş stajları olan həkimlər iştirak etmişlər. Respondentlərin 2.4%-nin (3 nəfər) iş stajı 1 ildən azdır. 15.5%-nin (19 nəfər) iş stajı 1-10 il, 11.4%-nin (14 nəfər) 11-20 il, 34.1%-nin (42 nəfər) 21-30 il, 32.5%-nin (40 nəfər) 31-40 il, 4.1%-nin (5 nəfər) 41-50 il təşkil edib.

Diaqram 5. Respondentlərin iş stajı

Çalışdıqları tibb müəssisəsində iş stajı

Respondentlərin 58%-i (71 nəfər) hazırda çalışdıqları tibb müəssisəsində 10 ildən artıqdır ki, çalışır. Sorğu iştirakçılarının 20%-nin (25 nəfər) hazırda çalışdıqları tibb müəssisəsində iş stajı 1-2 il, 11%-nin (13 nəfər) 1 ildən az, 9%-nin (11 nəfər) 5-10 il, 2%-nin (3 nəfər) 2-5 il təşkil edir.

Diaqram 6. Respondentlərin hazırkı tibb müəssisəsində çalışdıqları müddət

Bölmə 1. Müəssisədaxili kommunikasiya

Respondentlərin tibb müəssisəsində mövcud müəssisədaxili kommunikasiyadan məmnunluq səviyyəsi diaqram 7-də təqdim olunub. Buraya iş prosesinin planlaşdırılmasında iştirakdan, tibbi xidmətlərin təşkilində qərar vermək səlahiyyətindən, kollektivdaxili münasibətlərdən və rəhbərliklə ünsiyyət imkanlarından məmnunluq səviyyəsini bildiren cavablar daxil edilib.

Tibb müəssisəsində iş prosesinin planlaşdırılmasında iştirakdan respondentlərin 32%-i tam razı, 44%-i isə qismən razıdır. 14%-i qismən narazı olduğunu, 5%-i tam narazı olduğunu qeyd edib. 5%-i isə suala cavab verməkdə çətinlik çəkib.

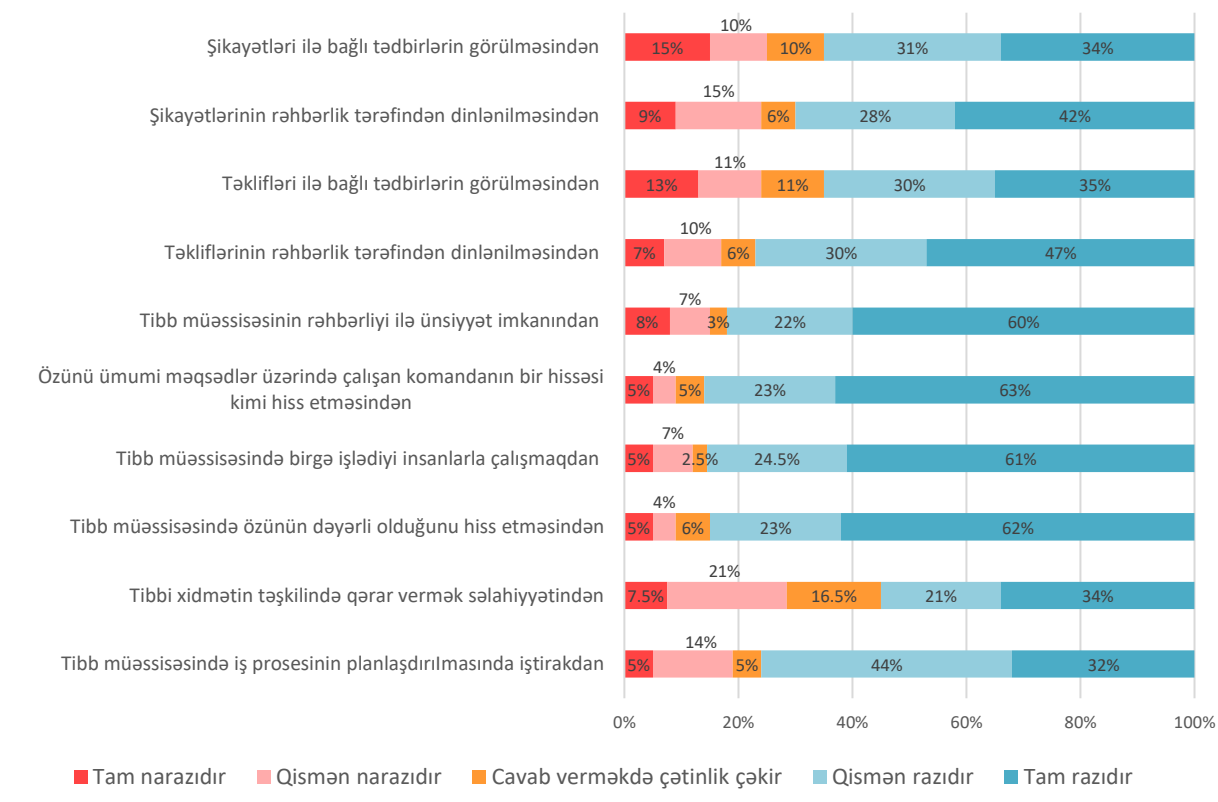
Sorğunun nəticələri onu göstərir ki, respondentlərin yarısından çoxu çalışdıqları tibb müəssisəsində özlərini dəyərli hiss edir. Belə ki, bu fikirlə sögü iştirakçılarının 62%-i tam razı və 23%-i isə qismən razı olduğunu bildirib. Tam narazı olanlar 5%, qismən narazı olanlar isə 4% təşkil edib. Sorğu iştirakçılarının 6%-i suala cavab verməkdə çətinlik çəkib.

Həkimlərin 63%-i özlərini ümumi məqsədlər üzərində çalışan komandanın bir hissəsi kimi hiss edir. 23%-i isə bu fikirlə bağlı qismən razı olduğunu bildirib. 5%-i bununla tamamilə razı deyil, 4%-i isə qismən razı deyil. Respondentlərin 5%-i suala cavab verməkdə çətinlik çəkib.

Tibb müəssisəsinin rəhbərliyi ilə ünsiyyət imkanından 60%-i tam razı, 22%-i isə qismən razıdır. Tam narazı və qismən narazı olanlar müvafiq olaraq 8% və 7% təşkil edib. 3%-i suala cavab verməkdə çətinlik çəkib.

Təkliflərinin rəhbərlik tərəfindən dinlənilməsindən 47%-i tam razı və 30%-i qismən razı olduğunu bildirib. Respondentlərin 7%-i və 10%-i müvafiq olaraq tam və qismən narazı olduğunu qeyd edib, 6%-i isə suala cavab verməkdə çətinlik çəkib.

Digər göstəricilər aşağıdakı diaqramda əks olunub.

Diaqram 7. Müəssisədaxili kommunikasiyaya dair məmnunluq

Bölmə 2. Müəssisədaxili işin təşkili səviyyəsi

Respondentlərə tibb müəssisəsində yaradılmış şərait (havalandırma, işıqlandırma, tibbi avadanlıqlarla, dərmanlarla və kompüterlərlə təchizat), gündəlik iş yükü, iş səviyyəsi və digər bu kimi mövzularla bağlı suallar verilib. Cavablar diaqram 8-də olduğu kimi bölünmüşdür.

İş şəraitindən və iş yerinin texniki təchizatından sorğu iştirakçılarının əksəriyyəti razıdır. Belə ki, iş şəraitindən tam razı olanlar 37.6%, qismən razı olanlar isə 28% təşkil edib. Sorğu iştirakçılarının 21%-i tam narazı, 11%-i isə qismən narazı olduğunu bildirib. 2.4%-i suala cavab verməkdə çətinlik çəkib.

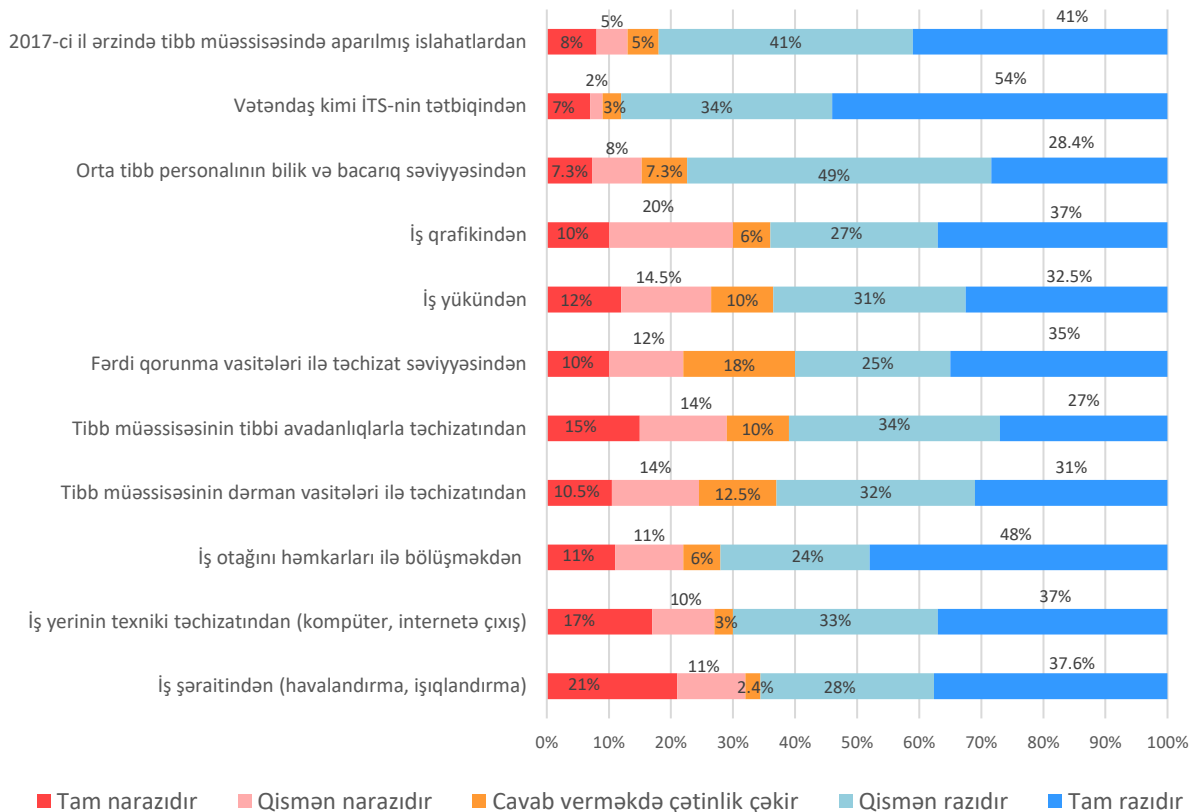
İş yerinin texniki təchizatından (kompüter, internetə çıxış və s.) 37%-i tam razı, 33%-i isə qismən razıdır. Tam narazı olanlar 17%, qismən narazı olanlar isə 10% təşkil edib. 3%-i suala cavab verməkdə çətinlik çəkib.

İş otaqlarını həmkarları ilə bölüşməkdən 48%-i tam razı, 24%-i isə qismən razıdır. Qismən narazı və tam narazı olanların hər biri müvafiq olaraq 11% təşkil edib. 6%-i suala cavab verməkdə çətinlik çəkib.

İTS-nin tətbiqinə münasibətlərini qiymətləndirmək məqsədi ilə sorğu iştirakçılarına verilən sualların cavabları belə bölünüb: respondentlərin 54%-i vətəndaş kimi İTS-nin tətbiqindən tam razı, 34%-i isə qismən razıdır. Tam narazı və qismən narazı olanların sayı müvafiq olaraq 7% və 2% təşkil edib. 3%-i suala cavab verməkdə çətinlik çəkib.

2017-ci il ərzində tibb müəssisəsində aparılmış islahatlardan tam razı və qismən razı olanların hər biri müvafiq olaraq 41% təşkil edib. 8%-i tam narazı, 5%-i isə qismən narazı olduğunu bildirib. Suala cavab verməkdə çətinlik çəkənlər 5% təşkil edib.

Digər göstəricilər aşağıdakı diaqramda əks olunub.

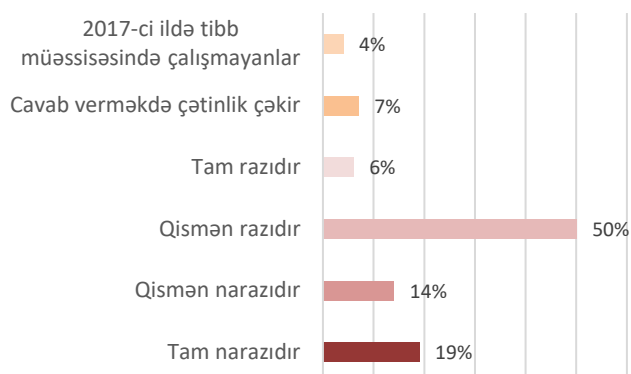

Diaqram 8. Müəssisədaxili iş şəraitindən məmnunluq

Bölmə 3. Əməyin qiymətləndirilməsi sistemindən məmnunluq

3.1. Əmək haqqı

Respondentlərə İTS-nin tətbiqi ilə bağlı 2017-ci il ərzində əmək haqlarında baş vermiş dəyişikliklərdən məmnunluq səviyyəsini müəyyən etmək məqsədilə bir sıra suallar verilmişdir. Sorğu iştirakçılarının 6%-i əməyin yeni qiymətləndirilməsi sistemindən tam razı, 50%-i qismən razıdır. 19%-i tam narazı, 14%-i qismən narazı olduğunu qeyd edib. 7%-i suala cavab verməkdə çətinlik çəkib. Rəyi soruşulanların 4%-i 2018-ci ilin yanvar ayından etibarən əmək fəaliyyətinə başlamışdır.

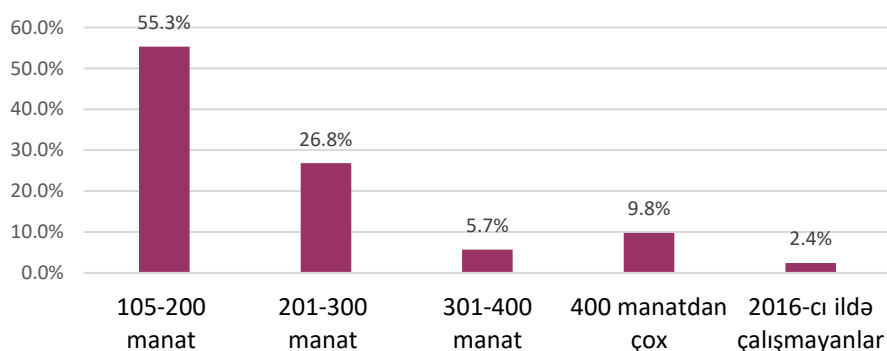
Diagram 9. Respondentlərin əməyin yeni qiymətləndirilməsi sistemindən məmnunluğu

3.2. Əmək haqlarının həcmnin 2016-cı və 2017-ci illər üzrə təhlili

İTS-nin tətbiqindən əvvəl və sonra həkimlərin aldıkları əmək haqlarının həcmnin təhlili aşağıdakı nəticələri əldə etməyə imkan verir.

3.2.1. 2016-cı il üzrə

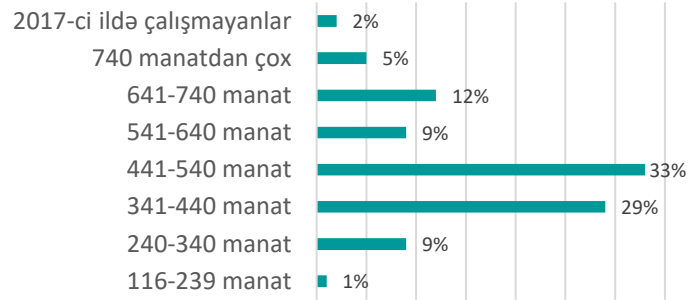
2016-cı il ərzində həkimlərin 55.3%-nin (68 nəfər) aylıq məvacibi 105-200 manat, 26.8%-nin (33 nəfər) 201-300 manat, 5.7%-nin (7 nəfər) 301-400 manat, 9.8%-nin (12 nəfər) 400 manatdan çox olub. Göstərilən ildə çalışmayanlar 2.4% (3 nəfər) təşkil edib.

Diagram 10. 2016-cı ildə həkimlərin orta aylıq əmək haqları

3.2.2. 2017-ci il üzrə

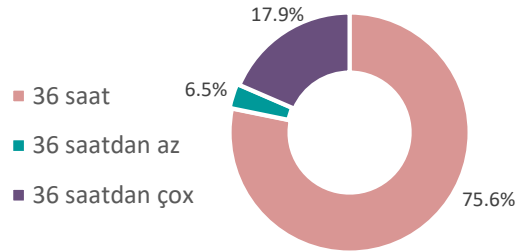
“2017-ci ildə orta aylıq əmək haqqınız nə qədər təşkil etmişdir” sualına verilən cavablar diaqram 11-də göstərilirdi kimi bölünüb: 116-239 manat - 1% (1 nəfər), 240-340 manat - 9% (11 nəfər), 341-440 manat - 29% (36 nəfər), 441-540 manat - 33% (40 nəfər), 541-640 manat - 9% (11 nəfər), 641-740 manat - 12% (15 nəfər) təşkil edib. Rəyi soruşulanların 5%-nin (6 nəfər) məvacibi 740 manatdan yüksək olub. Göstərilən ildə çalışmayanlar 2% (3 nəfər) təşkil edib.

Diaqram 11. 2017-ci ildə həkimlərin orta aylıq əmək haqları

3.3. İş yükü

Həkimlərin 75.6%-nin (93 nəfər) iş həftəsi 36 saat, 17.9%-nin (22 nəfər) iş həftəsi 36 saatdan çox təşkil edir. Rəyi soruşulanların 6.5%-i isə (8 nəfər) iş həftəsinin 36 saatdan az olduğunu qeyd edib.

Diaqram 12. Respondentlərin iş həftəsi

3.4. Məvacibin bölgüsü

“Cədvəl 1-də qeyd olunan vəzifələr üzrə ədalətli hesab etdiyiniz aylıq məvacib nə qədər olmalıdır” sualını cavablandırarkən respondentlərin təklifləri aşağıdakı kimi bölünüb. Qiymətləndirmə zamanı tibb müəssisəsinin yerləşdiyi ərazidə keyfiyyətli tibbi xidmətin göstərilməsi üçün tələb olunan iş yükünün də nəzərə alınması təklif olunub.

Rəyi soruşulanların 38%-i suala cavab verməkdə çətinlik çəkib. Həkimlərin 43.2%-i gənc həkimlərin, 51.2%-i təcrübəli orta tibb personalının, 53%-i isə az iş təcrübəsi olan orta tibb personalının 1000 manata qədər əmək haqqı almasını ədalətli hesab edib. Respondentlərin 57%-i kiçik tibb personalının 500 manata qədər məvacib almasını ədalətli sayıb. 1001-2500 manat həcmində əmək haqqını respondentlərin 22%-i baş həkim, 23.6%-i şöbə müdiri, 30.9%-i təcrübəli həkim, 14.6%-i gənc həkim üçün ədalətli sayıb.

Respondentlərin 9.8%-i baş həkim, 12.2%-i şöbə müdiri və 6.5%-i təcrübəli həkim üçün 2501-4000 manat həcmində məvacibi ədalətli hesab edib. Rəyi soruşulanların 16.3%-i baş həkim üçün 4001-6000 manat həcmində məvacibi ədalətli sayıb.

Digər göstəricilər aşağıdakı cədvəldə əks olunub.

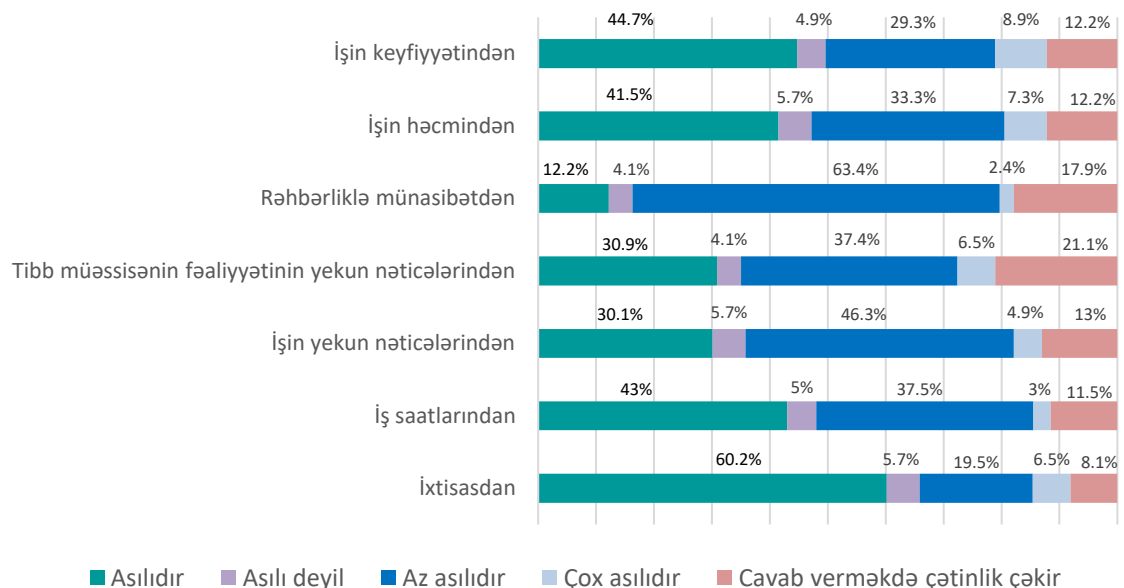
Vəzifə	500 manata qədər	501-1000 manat	1001-2500 manat	2501-4000 manat	4001-6000 manat	6001 manatdan çox	Bənd üzrə cavab verməkdə çətinlik çəkənlər
Baş həkim	0%	8.9%	22%	9.8%	16.3%	4.0%	39%
Şöbə müdiri	0%	20.3%	23.6%	12.2%	1.6%	1.6%	40.7%
Təcrübəli həkim	0.8%	20.3%	30.9%	6.5%	1.6%	2.5%	37.4%
Gənc həkim	12.2%	31%	14.6%	1.6%	1.6%	0.8%	38.2%
Təcrübəli orta tibb personalı	35.8%	15.4%	5.7%	0%	0%	0%	43.1%
Az iş təcrübəsi olan orta tibb personalı	46%	7%	1%	0%	0%	0%	46%
Kiçik tibb personalı	57%	0%	0%	0%	0%	0%	43%
Cavab verməkdə çətinlik çəkənlər	38%						

Cədvəl 1. Respondentlərin müəyyən kateqoriyalar üzrə ədalətli hesab etdikləri aylıq məvacibin bölgüsü (suala bir neçə cavab variantı seçmək imkanı verildiyi üçün alınan faiz göstəriciləri 100%-dən artıqdır)

3.5. Əmək haqqının formalaşdırılması meyarlarına dair respondentlərin rəyi

“Əmək haqqınızın həcmi diaqram 15-də qeyd olunan meyarlardan asılıdır” sualına respondentlərin cavabları belə olmuşdur: əmək haqqının həcmiminin 60.2%-i ixtisasdan, 43%-i iş saatlarından, 30.1%-i işin yekun nəticələrindən, 30.9%-i tibb müəssisəsinin fəaliyyətinin yekun nəticələrindən, 12.2%-i rəhbərliklə münasibətdən, 41.5%-i işin həcmindən, 44.7%-i isə işin keyfiyyətindən asılı olduğunu bildirib. Respondentlərin 5.7%-i düşünür ki, əmək haqqının həcmi ixtisasdan asılı deyil. Sorğu iştirakçılarının 5%-i hesab edir ki, əmək haqqının həcmi iş saatından, 5.7%-i işin yekun nəticələrindən, 4.1%-i tibb müəssisəsinin fəaliyyətinin yekun nəticələrindən, 4.1%-i rəhbərliklə münasibətdən, 5.7%-i işin həcmindən, 4.9%-i işin keyfiyyətindən asılı deyil.

Digər göstəricilər aşağıdakı diaqramda əks olunub.

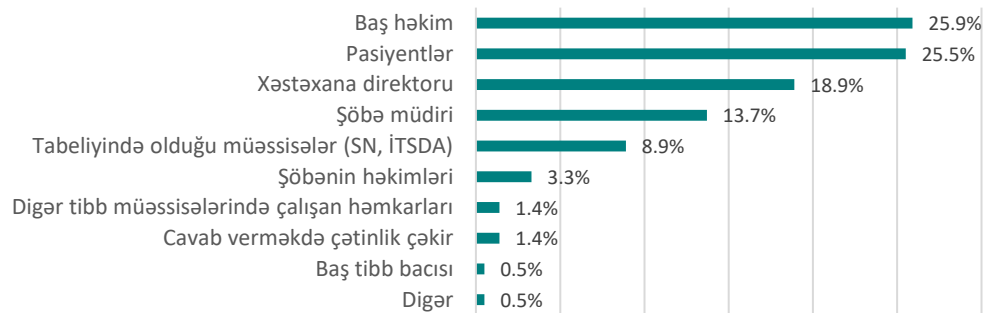

Diaqram 13. Əmək haqlarının həcminin diaqramda qeyd olunan parametrlərdən asılılığı

3.6. Qiymətləndirmə

Respondentlərə “İşinizin keyfiyyətini daha düzgün kim qiymətləndirə bilər” sualına yalnız iki cavab seçmək imkanı verilmişdir.

Rəyi soruşulanların 25.9%-i baş həkimin, 25.5%-i pasiyentlərin, 18.9%-i xəstəxana direktorunun, 13.7%-i isə şöbə müdirinin onların işinin keyfiyyətinə düzgün qiymət verə biləcəyini düşünür. Sorğu iştirakçılarının 8.9%-i tabeliyində olduğu müəssisələrin, 3.3%-i şöbənin həkimlərinin, 1.4%-i digər tibb müəssisələrində çalışan həmkarlarının onun işinin keyfiyyətinə daha düzgün qiymət verə biləcəyi qənaətinədir. 1.4%-i isə suala cavab verməkdə çətinlik çəkib.

Diaqram 14. İşin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi

3.7. İşin qiymətləndirilməsi

Respondentlərə “İşinizdə daha çox nəyi qiymətləndirirsiniz” sualına beş cavab seçmək imkanı verilmişdir.

Həkimlərin 14.4%-i bu qənaətdədir ki, iş yeri müasir tələblərə cavab verir. 11.8%-i işinin maraqlı olduğunu, 11.5%-i isə çalışdığı kollektivi yüksək dəyərləndirib. Rəyi soruşulanların 9.5%-i rahat iş qrafikini, 9.2%-i pasiyentlərlə ünsiyyəti, 6.9%-i işin sabitliyini, 5.9%-i təqaüd yaşında işləmək imkanını, 5.1%-i iş fəaliyyətində sərbəstliyi, 4.9%-i karyerada yüksəliş imkanlarının genişliyini, digər 4.9%-i iş stajından asılı olaraq pensiya təminatını, 4.6%-i yaxşı qazanc əldə etmək imkanını, digər 4.6%-i isə işin nəqliyyat baxımından rahat yerdə yerləşdiyini qiymətləndirib. Tibb işçilərinin 4.1%-i işin sosial əhəmiyyətini vurğulayıb. 1.5%-i sualı cavablandırmaqda çətinlik çəkib.

Digər göstəricilər aşağıdakı diaqramda əks olunub.

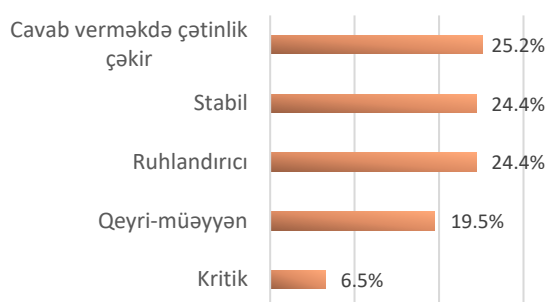

Diaqram 15. İşin vəziyyətinin qiymətləndirilməsi

Bölmə 4. Ölkə səhiyyəsinə baxış

4.1. Səhiyyə sisteminin qiymətləndirilməsi

Sorğu iştirakçılarının 24.4%-i səhiyyənin vəziyyətini stabil, digər 24.4%-i isə ruhlandırıcı hesab edib. Vəziyyətin qeyri-müəyyən olduğunu deyənlər 19.5%, kritik olduğunu qeyd edənlər isə 6.5% təşkil edib. Respondentlərin 25.2%-i Azərbaycanda səhiyyənin hazırkı vəziyyətini qiymətləndirməkdə çətinlik çəkib.

Diaqram 16. Azərbaycanda səhiyyənin vəziyyətinin qiymətləndirilməsi

4.2. Səhiyyənin qarşısında duran əsas problemlər

Respondentlərə "Hazırda Azərbaycan səhiyyəsinin qarşısında duran əsas problemlər hansılardır" sualına yalnız üç cavab seçmək imkanı verilmişdir.

Tibb işçilərinin 21.2%-i Azərbaycan səhiyyəsinin qarşısında duran əsas problem kimi dövlət maliyyələşməsinin yetərinə olmamasını qeyd edib. 18.7%-i tibbi texnologiyaların və tibbi avadanlıqların gec-gec təzələnməsini, 18.7%-i həkim kadrlarının çatışmazlığını əsas problem kimi vurğulayıb. Əhalinin dərmanlarla təchizatının pisləşdiyini 14.1%, kadrların ixtisas üzrə bilik səviyyəsinin aşağı olduğunu 12.9%, tibbi xidmət üzrə ambulator və stasionar səviyyədə qeyri-effektiv qarşılıqlı fəaliyyəti 9% respondent Azərbaycan səhiyyəsinin qarşısında duran əsas problem kimi qeyd edib. 2.9%-i suala cavab verməkdə çətinlik çəkib.

Rəyi soruşulanların 2.5%-i digər cavab variantını seçərək qeyd edib ki, səhiyyə sisteminin qarşısında duran əsas problemlər səhiyyə sahəsində klinik protokolların, müalicə standartlarının sayının az olmasıdır, tibb işçilərinin bilik və bacarıqlarının təkmilləşdirilməsini təmin edəcək mütəmadi praktiki təlimlərin keçirilməməsidir.

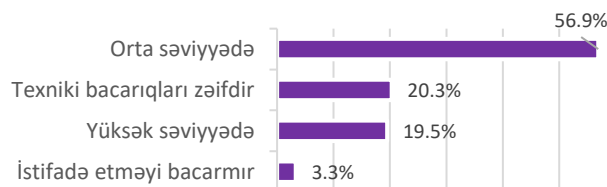

Diaqram 17. Respondentlərin fikirlərinə əsasən hazırda Azərbaycan səhiyyəsinin qarşısında duran əsas problemlər

Bölmə 5. Elektron qeydiyyat sistemindən istifadə səviyyəsi

5.1. İş bacarığı

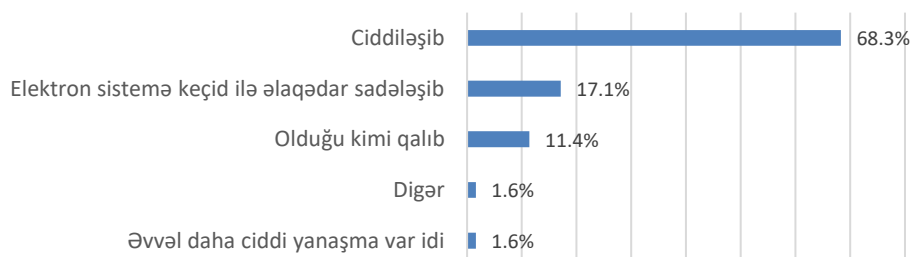
“Kompüter və elektron qeydiyyat sistemində iş bacarığınızı necə qiymətləndirirsiniz” sualına respondentlərin 56.9%-i orta səviyyədə, 19.5%-i isə yüksək səviyyədə cavabını verib. 20.3%-i texniki bacarıqlarının zəif olduğunu, 3.3%-i isə, ümumiyyətlə, istifadə etməyi bacarmadığını qeyd edib.

Diaqram 18. Kompüter və elektron qeydiyyat sistemində iş bacarığının qiymətləndirilməsi

5.2. Qeydiyyat və statistika sistemində dəyişiklik

Tibb işçiləri əvvəlki illərlə müqayisədə qeydiyyat və statistika sistemində bir sıra dəyişikliklər olduğunu bildiriblər. Belə ki, respondentlərin 68.3%-i qeydiyyat və statistika sisteminin ciddiləşdiyini, 17.1%-i elektron sistemə keçidlə əlaqədar sadələşliyin sadələşdiyini qeyd edib. Sorğu iştirakçılarının 11.4%-i heç bir dəyişiklik müşahidə etmədiyini bildirib. 1.6%-i isə əvvəl daha ciddi yanaşmanın olduğu qənaətinədir. Digər cavab variantını seçən 1.6% respondent bu barədə açıqlama verməyib.

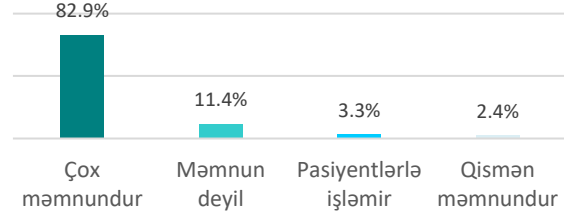

Diaqram 19. Qeydiyyat və statistika sistemindəki dəyişikliklərlə bağlı fikirlər

Bölmə 6. Pasiyentlə iş

6.1. Məmnunluq

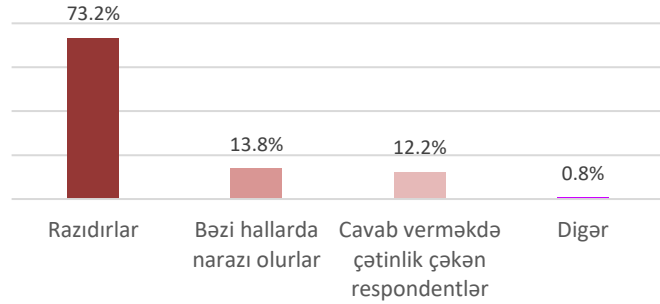
“Pasiyentlərlə işləməkdən məmnunsunuz” sualına tibb işçilərinin 82.9%-i çox məmnunam cavabını verib. 11.4%-i məmnun deyil, 2.4%-i isə qismən məmnundur. Ümumiyyətlə, pasiyentlərlə işləmədiklərini bildirenlər 3.3% təşkil edib.

Diaqram 20. Pasiyentlərlə işdən məmnunluq

6.2. Pasiyentlərin razılığı

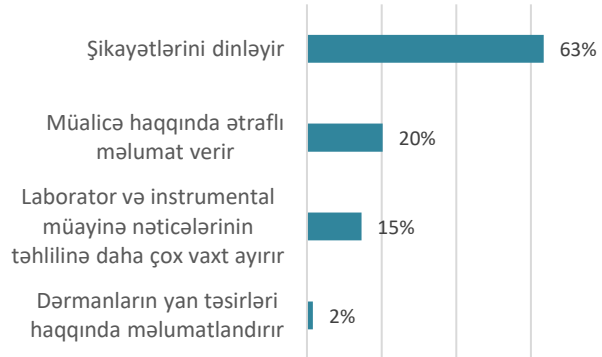
Respondentlərin 73.2%-i onların göstərdiyi tibbi xidmətlərdən pasiyentlərin razı olduqlarını, 13.8%-i isə bəzi hallarda narazı olduqlarını düşünür. Suala cavab verməkdə çətinlik çəkənlər 12.2% təşkil edib. 0.8% həkim digər cavab variantını seçərək, sualın düzgün cavabını pasiyentlər biləcəyini qeyd edib.

Diaqram 21. Pasiyentlərin tibb işçilərindən razılıqlarına dair bölgü

6.3. Vaxt bölgüsü

“Pasiyentlərinizlə ünsiyyət zamanı daha çox nəyə vaxt ayırırsınız” sualına respondentlərin 63%-i pasiyentlərin şikayətlərini dinlədiyini bildirib. Tibb işçilərinin 20%-i müalicə haqqında ətraflı məlumat verməyə üstünlük verir, 15%-i laborator və instrumental müayinə nəticələrinin təhlilinə daha çox vaxt ayırır, 2%-i isə dərmanların yan təsirləri haqqında məlumatlandırmağı daha düzgün hesab edir.

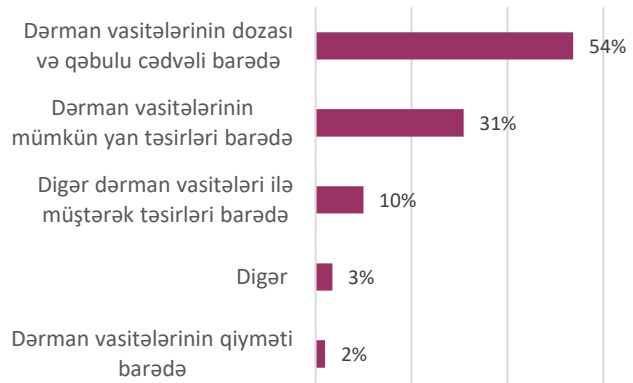

Diaqram 22. Pasiyentlərlə ünsiyyətə sərf olunan vaxt

6.4. Məlumatların təqdim edilməsi

“Müalicə təyin edərkən pasiyentə hansı məlumatlar verilməlidir” sualına həkimlərə yalnız iki cavab variantı seçmək imkanı verilmişdir.

Tibb işçilərinin 54%-i müalicə təyin edərkən pasiyentə dərman vasitələrinin dozası və qəbulu cədvəli barədə, 31%-i dərman vasitələrinin mümkün yan təsirləri barədə, 10%-i digər dərman vasitələri ilə müştərək təsirləri barədə, 3%-i digər, 2%-i isə dərman vasitələrinin qiyməti barədə məlumatların

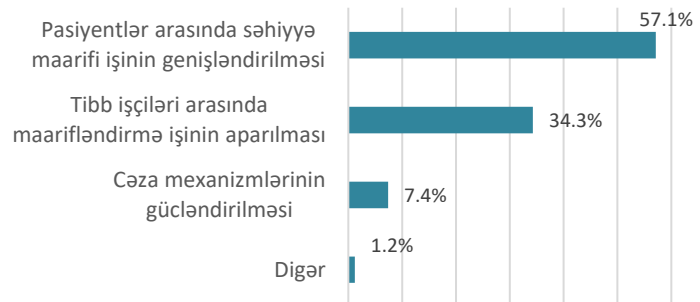
Diaqram 23. Pasiyentə verilməsi vacib olan məlumatlar

təqdim edilməsini əhəmiyyətli sayıb. Digər cavab variantını seçən 3% respondent yuxarıda qeyd olunan məlumatların hamısının pasiyentə verilməsini düzgün hesab edib.

6.5. Əsassız tibbi müayinələrin qarşısının alınması üsulları

Respondentlərə “Əsassız müayinələrin və dərman qəbulunun qarşısını necə almaq olar” sualına bir neçə cavab variantı seçmək imkanı verilmişdir.

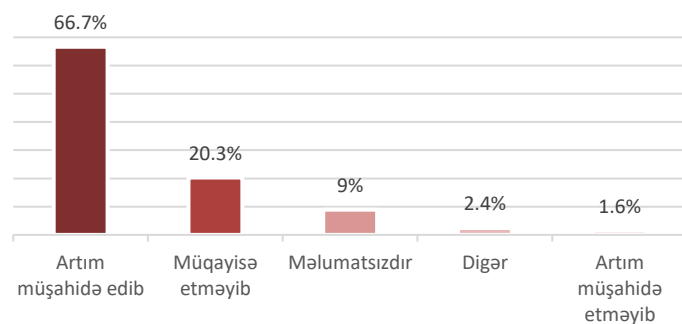
Pasiyentlər arasında səhiyyə maarifi işinin genişləndirilməsini 57.1%, tibb işçiləri arasında maarifləndirmə işinin aparılmasını isə 34.3% respondent vacib sayıb. 7.4% tibb işçisi qeyd edib ki, cəza mexanizmləri gücləndirilməlidir. Sorğu iştirakçılarının 1.2%-i digər cavab variantını seçsə də, bununla bağlı heç bir açıqlama verməyib.

Diqram 24. Əsassız müayinələrin və dərman qəbulunun qarşısının alınması tədbirləri

6.6. Xəstə sayının təhlili

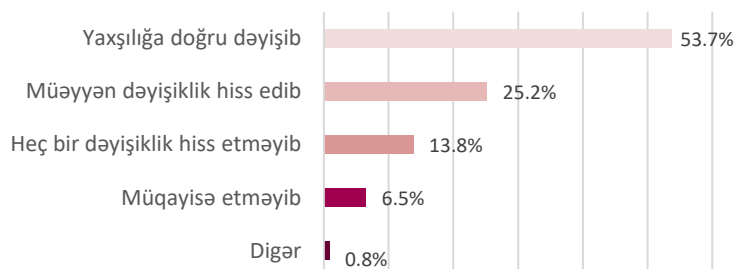
2017-ci il ərzində müalicəsi uğurla nəticələnmiş xəstələrin sayında artım müşahidə edənlər 66.7%, artım müşahidə etməyənlər isə 1.6% olub. 9% tibb işçisi bu barədə məlumatsız olduğunu, 20.3%-i isə bu dəyişikliklə əlaqəli heç bir müqayisə aparmadığını qeyd edib. Sorğu iştirakçılarının 2.4%-i digər cavab variantını seçsə də, bununla bağlı heç bir açıqlama verməyib.

Diqram 25. Müalicəsi uğurla nəticələnmiş xəstələrin sayında müsbət dəyişiklik

6.7. Pasiyentə qarşı münasibət

Respondentlərin 53.7%-i İTS-nin tətbiqindən sonra tibb işçilərinin pasiyentlərə qarşı münasibətinin yaxşılaşmağa doğru dəyişdiyini bildirib. Sorğu iştirakçılarının 25.2%-i isə müəyyən dəyişikliklər müşahidə edib. Heç bir dəyişiklik hiss etmədiyini qeyd edənlər 13.8%, bununla bağlı müqayisə aparmadığını vurğulayanlar 6.5% təşkil edib. Sorğu iştirakçılarının 0.8%-i digər cavab variantını seçsə də, bununla bağlı heç bir açıqlama verməyib.

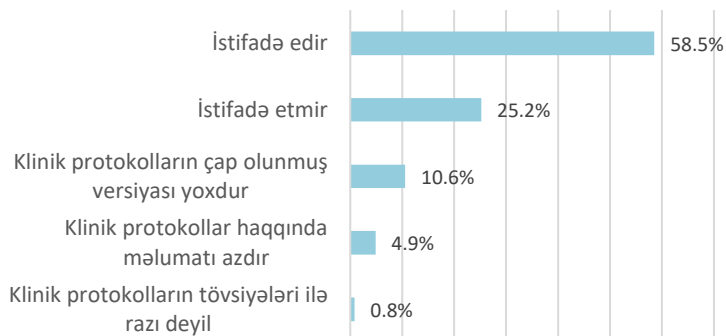

Diqram 26. İTS-nin tətbiqindən sonra tibb işçilərinin pasiyentə qarşı münasibəti

Bölmə 7. Təlimə ehtiyacların qiymətləndirilməsi

7.1. Klinik protokollardan istifadə

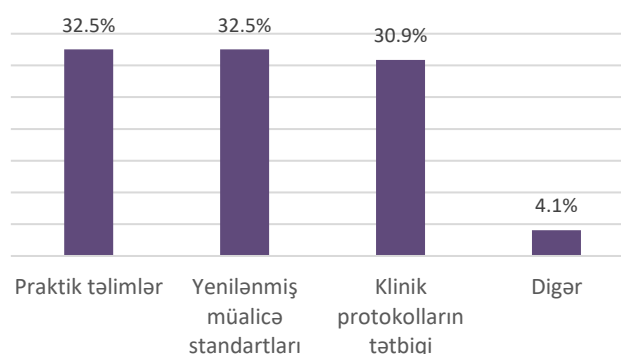
Rəyi soruşulanların 58.5%-i işlərində klinik protokollardan istifadə etdiyini, 25.2%-i istifadə etmədiyini, 10.6%-i klinik protokolların çap olunmuş versiyasının olmadığını, 4.9%-i klinik protokollar haqqında məlumatın az olduğunu, 0.8%-i isə klinik protokolların tövsiyələri ilə razı olmadığını bildirib.

Diagram 27. Klinik protokollardan istifadə göstəriciləri

7.2. İşin keyfiyyətinin artırılması

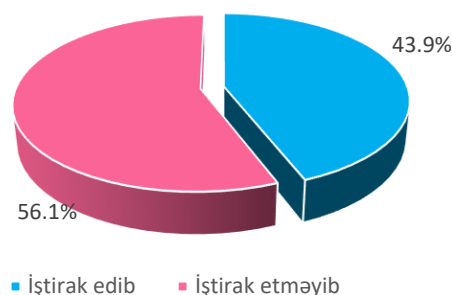
“İşinizin keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq üçün qeyd olunanlardan hansının tətbiqi daha məqsədəuyğundur” sualına respondentlərin 32.5%-i praktik təlimlərin təşkili, digər 32.5%-i yenilənmiş müalicə standartlarının tətbiqi, 30.9%-i isə klinik protokolların tətbiqi cavabını qeyd edib. Sorğu iştirakçılarının 4.1%-i digər cavab variantını seçərək, işin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasını təmin etmək üçün müasir avadanlıqlarla təchizatın gücləndirilməsini təklif edib.

Diagram 28. İşin keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tədbirlər

7.3. Təlimlərdə iştirak

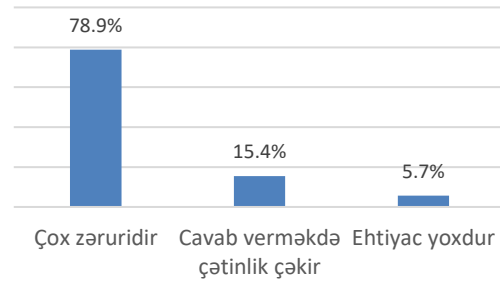
Respondentlərin 43.9%-i 2017-ci il ərzində bilik və bacarıqlarını təkmilləşdirmək məqsədi ilə Azərbaycan və onun hüdudlarından kənar müxtəlif mövzularda (ailə həkiminin vəzifə və hüquqları, oftalmologiya, endokrinologiya, ümumi cərrahiyyə, terapiya, laparoskopiya, EEQ) keçirilən təlim, seminar və konfranslarda, o cümlədən sertifikatlaşdırma və attestasiya imtahanlarında və İTSDA-nın təşkil etdiyi kurslarda iştirak edib. Respondentlərin 56.1%-i isə bu müddət ərzində heç bir təlimdə iştirak etməyib.

Diagram 29. 2017-ci il ərzində təlimlərdə iştirak

7.4. Təlimlərə ehtiyac

“İşin daha səmərəli təşkili və tibbi xidmətlərin keyfiyyətinin artırılması üçün təlimlərin təşkilinə ehtiyac var” sualına həkimlərin 78.9%-i çox zəruridir, 5.7%-i isə ehtiyac yoxdur cavabını verib. Respondentlərin 15.4%-i bu suala cavab verməkdə çətinlik çəkib.

Diaqram 30. Təlimlərin təşkilinə ehtiyacın müəyyənləşdirilməsi

7.5. Tibbi bilik və bacarıqların artırılması istiqamətində hansı mövzularda təlimlərin təşkil olunmasını istərdiniz?

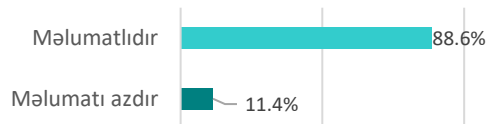
Respondentlərin əksəriyyəti ixtisasları üzrə kursların təşkil olunmasını təklif edib. Rəyi soruşulanlar həmçinin pediatriya, təcili tibbi yardımın təşkili, ailə həkimliyi, neonotologiya, kardiologiya, endokrinologiya, şəkərli diabet, oftalmologiya, andrologiya, əhalinin profilaktik müayinələri, ilkin tibbi yardımın təşkili, urologiya, sonsuzluq, fizioterapiya, uşaqlarda tənəffüs yolları xəstəlikləri, ağız boşluğu xəstəlikləri, LOR, nevrologiya, infeksiyon xəstəliklər mövzularında təlimlərin təşkilini təklif ediblər.

Bölmə 8. İTS haqqında məlumatlılıq səviyyəsi

8.1. Məlumatlılıq səviyyəsi

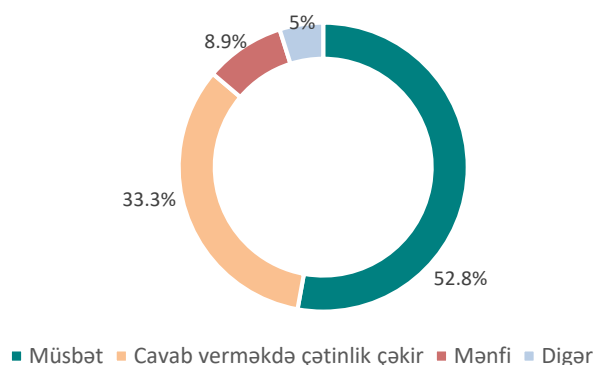
Respondentlərin 88.6%-i İTS haqqında məlumatlı, 11.4%-i isə az məlumatlı olduğunu bildirib.

Diaqram 31. İTS haqqında məlumatlılıq səviyyəsi

8.2. Pasiyent münasibəti

“Pasiyentlərin İTS-nin tətbiqinə və aparılmış islahatlara münasibəti necədir” sualına həkimlərin 52.8%-i müsbət, 8.9%-i isə mənfi cavabını verib. Rəyi soruşulanların 33.3%-i suala cavab verməkdə çətinlik çəkib. Digər cavab variantını seçən 5% tibb işçisi pasiyentin qarşılaşdığı situasiyadan asılı olaraq münasibətinin dəyişdiyini bildirdi.

Diaqram 32. İTS-nin tətbiqinə münasibət

8.3. İTS-nin tətbiqinin həkimlərin fəaliyyətinə göstərdiyi ən mühüm təsir

Respondentlər iş yükünün, xəstə sayının və əmək haqqının artmasını, iş şəraitinin yaxşılaşmasını və iş rejiminin ciddiləşməsini İTS-nin tətbiqinin onların fəaliyyətinə göstərdiyi ən mühüm təsir kimi qeyd ediblər. Rəyi soruşulanlar həmçinin dərman təchizatı və digər təminatların yaxşılaşmasını, sənədləşməyə dair tələblərin ciddiləşməsini, təlimlərdə iştirak imkanının artmasını, tibbi avadanlıqlardan istifadə və kompüterdə işləmək bacarıqlarının təkmilləşməsini, xəstə qəbulu üzrə qeydiyyat sisteminin qurulmasını, İTS haqqında əhəlinin maarifləndirilməsini ən mühüm təsir kimi qiymətləndiriblər.

8.4. İTS-nin tətbiqinin tibb müəssisəsinə göstərdiyi müsbət təsir

Respondentlər hesab edirlər ki, İTS-nin tətbiqinin tibb müəssisəsinə göstərdiyi ən müsbət təsir əmək haqlarının artması olub.

Eyni zamanda rəyi soruşulanlar İTS-nin tətbiqinin xəstə sayının artmasına, tibbi fəaliyyətin yaxşılaşmasına və məsuliyyətin artmasına, tibb müəssisəsinin maddi-texniki və tibbi təchizat səviyyəsinin yüksəlməsinə, nizam-intizamın güclənməsinə və iş şəraitinin yaxşılaşmasına müsbət təsir etdiyini bildiriblər.

Tibbi xidmətlərin keyfiyyətinin və əlçatanlığının artmasını, kadr potensialının güclənməsini, pasiyentlərin məmnunluğunun artmasını müsbət təsir kimi qiymətləndirənlər də olub.

8.5. İTS-nin tətbiqinin tibb müəssisəsinə göstərdiyi mənfi təsir

Rəyi soruşulanların çoxu İTS-nin tətbiqinin tibb müəssisəsinə göstərdiyi müsbət təsirləri vurğulamaqla yanaşı mənfi təsirlərinin olduğunu da bildiriblər.

Belə ki, respondentlər pasiyentlərin həkimlərə qarşı münasibətinin pisləşməsinə, həkimlərin iş yükünün artmasını və əməyin düzgün qiymətləndirilməməsinə, sənədləşmənin çətinləşməsinə, çalışdığı tibb müəssisəsinin struktur bölməsinin mərkəzdən uzaq məsafədə yerləşməsinə mənfi təsir kimi dəyərləndiriblər.

Bəzi həkimlərin fikrincə kadr çatışmazlığı, yeniliklərin qısa müddətdə tətbiq olunması, pasiyent sayının artması, gəlirlərinin azalması, istilik sisteminin olmaması, baza zərfinə daxil olmayan tibbi xidmətlərin ödənişli olması İTS-nin tətbiqinin tibb müəssisəsinə göstərdiyi mənfi təsirin göstəriciləridir.

Nəticələr və tövsiyələr

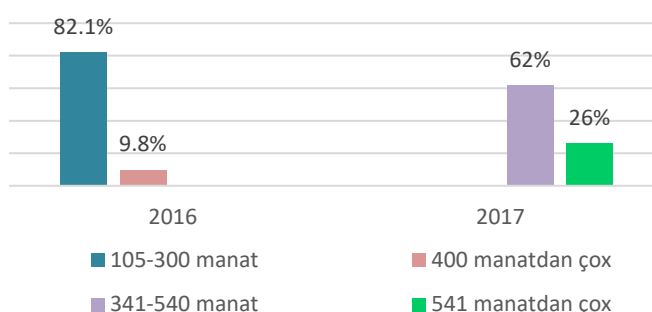
Pilot layihə müddətində İTSDA-nın tabeliyinə verilmiş Yevlax RMX-da çalışan həkimlərin işdən məmnunluğunun və İTS-nin tətbiqinə münasibətini öyrənmək məqsədilə aparılmış sorğunun nəticələri aşağıdakı kimi olmuşdur.

İTS-nin məqsəd və vəzifələri haqqında həkimlərin 88.6%-i tam məlumatlıdır. Bununla yanaşı, həkimlər İTS-nin tətbiqindən sonra müşahidə olunan bir sıra dəyişiklikləri: əmək haqlarının artmasını, iş yükünün və xəstə sayının artmasını, dərman təchizatı və digər təminatların yaxşılaşmasını, sənədləşməyə dair tələblərin ciddiləşməsini, iş şəraitinin yaxşılaşmasını, nizam-intizamın və iş rejiminin yaxşılaşmasını - onların fəaliyyətlərinə göstərilən ən mühüm təsir kimi dəyərləndirirlər.

Nəticələrin təhlilindən belə qənaətə gəlmək olar ki, həkimlər arasında işdən məmnunluq səviyyəsi (müəssisədaxili kommunikasiya, iş şəraiti, işin təşkili səviyyəsi, əməyin qiymətləndirilməsi) yüksəkdir. Belə ki, həkimlərin əksəriyyəti (76%) tibb müəssisəsində iş prosesinin planlaşdırılmasında iştirak edir və bundan qismən (44%) və tam razılığını (32%) bildirir. Həkimlərin 45%-i tibbi xidmətin təşkilində iştirakından məmnundur, 28.5% respondent isə bu səlahiyyətdən qismən (21%) və ya tam (7.5%) yararlanı bilmir. 16.5% respondent bununla bağlı açıqlama verməkdə çətinlik çəkib. 85% respondent çalışdığı tibb müəssisəsində özünü dəyərli hiss etdiyini bildirib.

Respondentlərin tibb müəssisəsinin tibbi avadanlıqlarla, dərman vasitələri ilə, tibbi personalın lazım olan çeşiddə və sayda fərdi qorunma vasitələri ilə təchizat səviyyəsindən məmnunluğu qənaətbəxşdir (*bax Diaqram 8, səhifə 13*). Respondentlərin əksəriyyəti iş yükündən (63.5%) və iş qrafikindən (64%) razıdır.

2016 və 2017-ci illər üzrə həkimlərə ödənilmiş aylıq məvacibin müqayisəli təhlili onu göstərir ki, 2016-cı ildə həkimlərin 82.1%-i 105-300 manat həcmində məvacib alıbsa, İTS-nin tətbiqindən sonra həkimlərin 62%-nin məvacibi 341-540 manat təşkil edib. 2017-ci ildə 541 manatdan yüksək əmək haqqı alan həkimlər 26% təşkil edib. Bu isə məvacibin həcmində nəzərəçarpan artımın müşahidə olunduğunu göstərir.

Keçirilmiş sorğunun nəticələrinə görə həkimlərin əksəriyyəti (56%) İTS-nin tətbiqindən sonra aldıkları məvacibdən razılığını bildirib. Rəyi soruşulanların 19%-i tam və 14%-i isə qismən narazıdır. Cavab verməkdə çətinlik çəkənlər 7% təşkil edib.

Diaqram 33. 2016 və 2017-ci illər üzrə aylıq məvacibin müqayisəsi

Həkimlər öz bilik və bacarıqlarının artırılması məqsədilə 2017-ci il ərzində təlim və seminarlarda böyük həvəslə iştirak etmişlər (43.9%). Eyni zamanda həkimlərin 78.9%-i

təlimlərin təşkilinin zəruriliyini xüsusi vurğulayıb. Yalnız 5.7% respondent buna ehtiyacın olmadığını bildirib, 15.4%-i isə təlimlərin təşkili ilə bağlı suala cavab verməkdə çətinlik çəkib.

“İşinizin keyfiyyətini yaxşılaşdırmaq üçün hansı tədbirlərin tətbiqi daha məqsədəuyğundur” sualına verilmiş cavabların təhlili göstərir ki, respondentlərin 32.5%-i klinik protokolların tətbiqini daha məqbul tədbir kimi qiymətləndirir. Digər 32.5%-i yenilənmiş müalicə standartlarının tətbiqini, 30.9%-i praktik təlimlərin təşkilini təsiredici amil kimi dəyərləndirir. Müasir tibbi avadanlıqlarla təchizatın gücləndirilməsi zərurətini 4.1% respondent qeyd etmişdir.

Sorğu İTS-nin tətbiqinin həkim-pasiyent münasibətlərinə təsirini də araşdırmağa imkan vermişdir. Sorğu nəticələrinin təhlili həkimlərin pasiyentlərlə işdən məmnun olduqlarını (83%) üzə çıxarmışdır. İTS-nin tətbiqi ilə bağlı tibb müəssisəsində tibb işçilərinin pasiyentlərə qarşı münasibətində müsbətə doğru dəyişikliyi 53.7% respondent müşahidə edib. Respondentlərin 25.2%-i müəyyən dəyişikliklərin olduğunu, 13.8%-i heç bir dəyişiklik hiss etmədiyini, 6.5%-i isə müqayisə aparmadığını bildirib.

Respondentlərin 68.3%-i əvvəlki illərlə müqayisədə qeydiyyat və statistika sistemində müsbət dəyişikliklər müşahidə edib.

Sorğu zamanı həmçinin respondentlərin Azərbaycanda səhiyyənin hazırkı vəziyyəti ilə bağlı fikirləri də öyrənilib. Həkimlərin 24.4%-i ölkədə səhiyyənin vəziyyətini stabil, 24.4%-i ruhlandırıcı, 19.5%-i qeyri-müəyyən, 6.5%-i isə kritik kimi qiymətləndirib. Respondentlərin 25.2%-i isə suala cavab verməkdə çətinlik çəkib.

Respondentlərin 21.2%-i Azərbaycan səhiyyəsinin qarşısında duran əsas problem kimi dövlət tərəfindən səhiyyə sahəsinin maliyyələşdirilməsinin yetərinə olmadığını düşünür. 18.7%-i kadr çatışmazlığını, 18.7%-i tibbi texnologiyaların və tibbi avadanlıqların yenilənməsinə ehtiyac olduğunu, 14.1%-i əhalinin dərmanlarla təchizatının pisləşdiyini, 12.9%-i isə kadrların ixtisasları üzrə bilik səviyyəsinin aşağı olduğunu qeyd edib.

Yuxarıda göstərilənlərə əsaslanaraq qeyd edilə bilər ki, İTS-nin tətbiqi çərçivəsində həkimlərin işdən məmnunluq səviyyəsinin artmasına səbəb olacaq mühüm tədbirlər həyata keçirilmişdir: başlıca olaraq tibb işçilərinin məvaciblərinin artımı ilə bağlı gözləntiləri qarşılanmış, tibb müəssisəsində tibbi vasitələrlə və avadanlıqlarla təchizat məsələləri tənzimlənmiş, həkimlərin bilik və bacarıqlarının artırılması məqsədi ilə müvafiq təlim və kurslarda iştirakları təmin olunmuşdur.

Respondentlər tərəfindən təqdim edilmiş təkliflər

Respondentlər aşağıda sadalanan istiqamətlər üzrə fəaliyyətlərinin təkmilləşməsinə vacib hesab edirlər:

- Əmək haqlarının artırılması;
- Tibb müəssisəsinin strukturunun dəyişdirilməsi və fəaliyyətinin gücləndirilməsi;
- Tibbi avadanlıqlarla təchizat səviyyəsinin yaxşılaşdırılması;

- İxtisas üzrə praktik kursların təşkili;
- Həkim otaqlarının kompüter avadanlığı ilə təchizatının yaxşılaşdırılması;
- Qeydiyyat və hesabatlılığın təkmilləşdirilməsi məqsədilə kompüter bacarıqlarının artırılması üzrə kursların təşkili (80.5% respondentin kompüterdə işləmək üçün bacarıqlarının təkmilləşdirilməsinə ehtiyac var);
- Baza zərfinin şərtlərinə yenidən baxılması və İTS-nin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi;
- Əmək münasibətlərinin tənzimlənməsi;
- Əhalinin İTS haqqında maarifləndirilməsi.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı və istinadlar

1. İcbari tibbi sığortanın tətbiqinə dair pilot layihənin genişləndirilməsi və “Mingəçevir şəhərinin və Yevlax rayonunun inzibati ərazilərində icbari tibbi sığortanın tətbiqinə dair pilot layihənin həyata keçirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 29 noyabr 2016-cı il tarixli 1127 nömrəli Fərmanı.
2. İcbari tibbi sığortanın tətbiqinə dair pilot layihənin genişləndirilməsi və “Mingəçevir şəhərinin və Yevlax rayonunun inzibati ərazilərində icbari tibbi sığortanın tətbiqinə dair pilot layihənin həyata keçirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 29 noyabr 2016-cı il tarixli 1127 nömrəli Fərmanında dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 16 fevral 2018-ci il tarixli 1830 nömrəli Fərmanı.
3. “Mingəçevir şəhərinin və Yevlax rayonunun inzibati ərazilərində icbari tibbi sığortanın tətbiqinin təmin edilməsi sahəsində əlavə tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 dekabr 2016-cı il tarixli 1181 nömrəli Fərmanı.
4. Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin 16 fevral 2018-ci il tarixində imzaladığı “Mingəçevir şəhərinin, Ağdaş və Yevlax rayonlarının inzibati ərazilərində İTS-nin pilot layihə olaraq tətbiqinə dair Tədbirlər planı”.
5. “Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış” inkişaf konsepsiyası. 29 noyabr 2011-ci il.
6. Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin 2014-2020-ci illər üzrə Strateji Planı. 24 aprel, 2014-ci il.
7. İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi tərəfindən təsdiqlənmiş “Pilot layihə çərçivəsində həkimlərin əmək haqlarına əlavələrin hesablanması və ödənilməsi Qaydaları” və bu qaydalara dəyişikliklərin edilməsi haqqında əmr.
8. Conducting Hospital Employee Satisfaction Surveys, Practical Step-by-Step Information for Assessing Employee Perceptions, Linda Powell, MS Mountain States Group, Inc., 2001.
9. “Factors Influencing Job Satisfaction Among Healthcare Professionals At South Rand Hospital” by Jackie Mamitsa Banyana Ramasodi, 2010.
10. Анкета опроса среднего медицинского персонала по теме «Эффективный контракт», «Всероссийский центр изучения общественного мнения».